

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

БЕЛОРУССКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра теории литературы

ГРИШКЕВИЧ

Юлия Сергеевна

**АРХЕТИПИЧЕСКИЙ ОБРАЗ МИРОВОГО ДРЕВА В МИФОЛОГИИ,
РУНИЧЕСКОЙ СИСТЕМЕ ПИСЬМЕННОСТИ И В ЛИТЕРАТУРЕ**

Дипломная работа

Научный руководитель:
кандидат филологических наук,
доцент С. В. Шамякина

Допущена к защите

«__» _____ 2017 г.

Зав. кафедрой теории литературы

доктор филологических наук, профессор Т. И. Шамякина

Минск, 2017

РЕФЕРАТ

Объём работы: 69 с. Работа состоит из введения, трёх глав, заключения, содержит 4 илл. Список использованной литературы составляет 99 позиций.

Ключевые слова: АВТОРСКАЯ РЕЦЕПЦИЯ, АРХЕТИПИЧЕСКИЙ ОБРАЗ, ЛИТЕРАТУРА, МИРОВОЕ ДРЕВО, МИФОЛОГИЯ, МИФОЛОГЕМА, ПОЭЗИЯ, РУНЫ, СИМВОЛИЗМ, ФЭНТЕЗИ.

Объект исследования: архетипический образ Мирового Древа в культурном контексте.

Цель работы: исследование архетипического образа Мирового Древа в культурном контексте, включающем изучение его проявлений в мифологии, рунической системе письменности и художественной литературе.

В работе были использованы следующие **методы** научного исследования: сравнительный, сравнительно-исторический, мифопоэтический, психоаналитический, а также методики исследования рецептивной эстетики.

Основные научные **выводы**, полученные в работе:

1. Мировое Древо является архетипическим образом (а не архетипом или мифологемой), т.к. предстаёт как обобщённая модель в различных сферах культуры многих народов мира. Мировое Древо является образом, характерным для мифологий многих народов и обладает в них рядом общих черт: трёхчастная структура, связь с водными источниками и т.д.

2. Связь с образом Мирового Древа можно обнаружить в рунической письменности древних германцев: как в семантике, так и в графическом изображении определённых рун. В работе рассматриваются четырнадцать рун, в которых связь с Мировым Древом видна наиболее явно.

3. В работе исследуется авторская рецепция образа Мирового Древа в художественной литературе на примере русской поэзии Серебряного века и прозаических романов в жанре фэнтези. Дается собственное определение понятию «авторская рецепция». Выделяются два типа авторской рецепции образа Мирового Древа: восприятие писателями данного явления как архетипического образа или как мифологемы с заимствованием из культуры определённого народа. Проявления образа Мирового Древа в литературе могут быть связаны и с эстетическими категориями прекрасного и возвышенного, что также указывает на различия в рецепции разных писателей.

Работа является самостоятельным научным исследованием автора, характеризуется актуальностью и новизной полученных результатов. Она может быть использована для дальнейшего изучения образа Мирового Древа в различных сферах культуры, а также при исследовании мифопоэтики в художественной литературе и в процессе преподавания таких дисциплин как мифология, история и теория литературы и палеография.

РЭФЕРАТ

Аб'ём працы: 69 ст. Праца складаецца з уводзінаў, трох глаў, заключэння, змяшчае 4 іл. Спіс выкарыстанай літаратуры складае 99 пазіцый.

Ключавыя словы: АЎТАРСКАЯ РЭЦЭПЦЫЯ, АРХІТЫПІЧНЫ ВОБРАЗ, ЛІТАРАТУРА, СУСВЕТНАЕ ДРЭВА, МІФАЛОГІЯ, МІФАЛАГЕМА, ПАЭЗІЯ, РУНЫ, СІМВАЛІЗМ, ФЭНТЭЗІ.

Аб'ект даследавання: архітыпічны вобраз Сусветнага Дрэва ў культурным кантэксце.

Мэта працы: даследаванне архетыпічнага вобраза Сусветнага Дрэва ў культурным кантэксце, што ўключае вывучэнне яго праяў у міфалогіі, рунічнай сістэме пісьменнасці і ў мастацкай літаратуры.

У працы выкарыстаны наступныя метады навуковага даследавання: параўнальны, параўнальна-гістарычны, міфапаэтычны, псіхааналітычны, а таксама метадыкі даследавання рэцэптыўнай эстэтыкі.

Асноўныя навуковыя **вынікі**, атрыманыя ў працы:

1. Сусветнае Дрэва з'яўляецца архетыпічным вобразам (а не архетыпам ці міфалагемай), таму што паўстае як абагульненая мадэль у розных сферах культуры многіх народаў свету. Сусветнае Дрэва з'яўляецца вобразам, характэрным для міфалогій многіх народаў і валодае ў іх шэрагам агульных рыс: трохкампанентная структура, сувязь з воднымі крыніцамі і г.д.

2. Сувязь з вобразам Сусветнага Дрэва магчыма знайсці ў рунічнай пісьменнасці старажытных германцаў: як у семантыцы, так і ў графічным выяўленні пэўных рун. У працы разглядаюцца чатырнаццаць рун, у якіх сувязь з Сусветным Дрэвам бачная найбольш яскрава.

3. У працы даследуецца аўтарская рэцэпцыя вобраза Сусветнага Дрэва ў мастацкай літаратуры на прыкладзе рускай паэзіі Срэбранага веку і праяўленаў у жанры фэнтэзі. Даецца ўласнае вызначэнне паняццю «аўтарская рэцэпцыя». Вылучаюцца два тыпы аўтарскай рэцэпцыі вобраза Сусветнага Дрэва: успрыняцце пісьменнікамі дадзенай з'явы як архетыпічнага вобраза або як міфалагемы з запазычаннем яе з культуры пэўнага народа. Праяўленне вобраза Сусветнага Дрэва ў літаратуры звязана і з эстэтычнымі катэгорыямі прыгожага і ўзвышанага, што таксама ўказвае на адрозненне ў рэцэпцыі розных пісьменнікаў.

Праца з'яўляецца самастойным навуковым даследаваннем аўтара, характарызуецца актуальнасцю і навізнай атрыманых вынікаў. Яна можа выкарыстоўвацца для далейшага вывучэння вобраза Сусветнага Дрэва ў розных сферах культуры, а таксама пры даследаванні міфапаэтыкі ў мастацкай літаратуры і ў працэсе выкладання такіх дысцыплін, як міфалогія, гісторыя і тэорыя літаратуры і палеаграфія.

SUMMARY

Volume of work: 69 pages. The work includes an introduction, three chapters, a conclusion, contains 4 illustrations. Bibliography contains 99 items.

Keywords: AUTHORIAL PERCEPTION, ARCHETYPICAL IMAGE, LITERATURE, WORLD TREE, MYTHOLOGY, MYTHOLOGEME, POETRY, RUNES, SYMBOLISM, FANTASY.

Object of investigation: the archetypal image of the World Tree in a cultural context.

Objective: to study the archetypal image of the World Tree in a cultural context, including the study of its manifestations in mythology, the runic writing system and fiction.

The following methods of scientific research were used in the work: comparative, comparative-historical, mythopoetic, psychoanalytical, and also methods of perceptive aesthetics.

The main scientific **findings** obtained in the work:

1. The World Tree is an archetypal image (and not an archetype or mythologeme), as it appears as a generalized model in various spheres of culture of many peoples of the world. The World Tree is a common image for the mythologies of many peoples and has a number of common features in them: the three-part structure, the connection with water sources, with living beings, etc.

2. The connection with the image of the World Tree can be found in the runic writing of the ancient Germans: both in the semantics and in the graphic representation of certain runes. In the work, fourteen runes in which the connection with the World Tree is seen, are most clearly considered.

3. The authorial perception of the image of the World Tree is studied in the literature on the example of Silver Age Russian poetry and prosaic novels in the genre of fantasy. Definition of the concept of "authorial perception" is given. There are two types of authorial perception of the World Tree image: the perception by writers of this phenomenon as an archetypal image or as a mythologeme with a borrowing from the culture of a certain people. The manifestations of the image of the World Tree in literature can be also related to the aesthetic categories of the beautiful and sublime, which also indicates differences in the perception of different writers.

The work is an independent scientific research of the author, characterized by the relevance and novelty of the results obtained. It can be used for further study of the World Tree image in various spheres of culture, as well as in the study of mythopoetics in fiction and teaching of such disciplines as mythology, history and theory of literature and paleography.